

Dr. Dimitrij Rupel, sociolog, prvi slovenski zunanji minister, pisatelj in publicist. | IMDb, Youtube/Posnetek zaslona, Arhiv Demokracije, STA/ Nik Jevšnik

Šestdeset plus šestdeset

Gre za (s Pulitzerjevo nagrado nagrajeno) zgodbo o uspešnem industrialcu judovskega rodu Jerryju, ki se – kljub nasprotovanju očeta – poroči s prepričano in prelepo katoličanko Dawn. Premožnima zakoncema se rodi hči Merry, ki jo leta 1963, ko je stara komaj dvanajst let, usodno pretrese protestni samosežig vietnamskega budističnega meniha, ki se imenuje Thích Quảng Đức (rojen kot Lâm Văn Túc). Menih se je zažgal zaradi južnovietnamskega preganjanja budistov.

Norosti šestdesetih let

Prizadeta in negotova, povrh vsega jecljajoča deklica leta 1968 zbeži od doma v neznano, se pridruži radikalnim marksističnim aktivistom in začne izdelovati bombe, ki rušijo hiše in ubijajo ljudi. Starši jo zamažujejo, po njihovi hiši pa dokazuje išče policija. Po mnogih letih oče Jerry – po zaslugi aktivistke dvomljivih spolnih navad – najde hčer Merry. Ta se je iz revolucionarke spremenila v budistko, ki noče imeti nobenega vpliva na očetov kapitalistični svet, ki ga kajpada zavrača. Rothov roman in McGregorjev film prikazuje jeta norosti šestdesetih let, ki jih na prepričljiv način pooseblja psihiatrinja, ki v začetku oskrbuje Jerryjevo družino, na zanimiv način razlaga Merryino jecljanje, med drugim anarhistki ponudi zatočišče. Ko se sredi razpadajočega newarškega sluma sreča z očetom, Merry ne jeclja več.

Ob vietnamskem samosežigu sem se spomnil samosežiga Jana Palacha v začetku leta 1969, po ruski okupaciji Češkoslovaške. V Sloveniji altruističnega samožrtvovanja ne poznamo. Slovenski voditelji so svoje nasprotnike (od domobrancev do Pučnika) žrtvovali proti njihovi volji. Še najbolj požrtvovalen je bil pesnik Jure Detela, čigar pešanje in smrt opisuje Wikipedia z naslednjimi besedami:

Film Ameriška pastorala je po istoimenskem romanu ameriškega pisatelja Philipa Rotha posnel škotski režiser in glavni igralec Ewan McGregor.

Med naslovi filmov, ki jih ponuja velikodušna televizijska filmska zbirka VOYO, me je pritegnil naslov *Ameriška pastorala*. Torej sem si ogledal film, ki ga je leta 2015 po istoimenskem romanu ameriškega pisatelja Philipa Rotha (objavljenem leta 1997) posnel škotski režiser in glavni igralec Ewan McGregor.

Nove norosti sedanjega časa

Veliko število anekdot opisuje njegovo (=Detelovo) skrajno občutljivost do vseh živih bitij, ki jo je postavljala pred vse ostalo in se je na koncu zaostrila do te mere, da ga je pripeljala do samoizstradanja in splošne oslabelosti. Neposredni vzrok njegove smrti je bila zavrnitev antibiotikov z utemeljitvijo, da gre pri razvoju zdravil v farmacevtskih laboratorijih za mučenje živali.

Šestdeseta leta v splošni poročevalski zavesti slovijo kot *swinging sixties*, kot zabavno in sproščeno obdobje, ki ga je Daniel Bell slikovito opisal v knjigi *Kulturna protislovja kapitalizma* (1972). Sicer je Slovenija šestdeseta leta doživela v znamenju političnega zatiranja intelektualne skupnosti okrog *Perspektiv* in *Odra 57*. Leta 1968 smo slovenski študentje protestirali proti ameriški vojni v Vietnamu, v Ameriki, Parizu in celo v Beogradu pa je bilo slišati obsodbe jugoslovanskega kapitalizma, ki je poškilil iz za železne zavese po t. i. gospodarski reformi, ki jo je vodil Boris Kraigher.

Vseh teh dogodkov se ne bi spominjal in me ne bi skrbeli, ko ne bi danes, šestdeset let po šestdesetih letih in ne le pri nas šlo za vračanje in ponavljanje anarhistične, marksistične, zaradi mene tudi vzhodnjaške miselnosti. V Sloveniji se je ta miselnost ugnedila celo po vladnih uradih in ministrstvih, kjer izjavljajo, da bi morali biti manj kapitalistični, da bi morali rehabilitirati neuvrščeno; da bi morali omejiti skrb za bolnike na javno zdravstvo, univerzitetni študij na javno šolstvo; medtem ko bi morali politični propagandi (in celo pravosodju) omogočiti delovanje, kot je bilo pred tridesetimi leti. Da slovenski voditelji zavračajo rusko vojno v Ukrajini, je najbrž treba pripisati nekako neizogibnemu upoštevanju politike EU in Nata, kjer za zdaj še vztrajamo.

Toda vse to ne bi bilo skrb zbujajoče, ko ne bi bil na naslovni strani nove številke nemškega tednika *Der Spiegel* zagledal podobe Karla Marxa in prebral naslova: *Je imel Marx vendarle prav? Zakaj kapitalizem ne deluje več – in*

kako bi ga lahko prenovili.¹ V članku piše, da tako kapitalistični mogotci kot okrog začetka tisočletja rojeni mladi ljudje (»milenijci«) berejo Marxa. Na Japonskem je mlad profesor filozofije postal zvezda ekološke kritike kapitalizma, ki temelji na Marxu. Kohei Saito pravi, da je Marx že pred 150 leti prepoznal nevarnosti za planet, zdaj je čas, da resno vzamemo njegove nasvete: konec z rastjo. Obstoječo blaginjo je treba enostavno bolje porazdeliti.

Slovenske vstaje in protesti, ki so se začeli po letu 2008 in so doživeli vrhunec lansko leto, so na neki način ponovitev dogodkov pred 60 leti. Vmes smo – recimo konec osemdesetih in v začetku devetdesetih let – doživeli proteste zoper enopartijsko diktaturo, gibanje za demokracijo torej. Ne glede na retoriko lanskih in predlanskih protestov in ne glede na to, da so glasno zahtevali spoštovanje človekovih pravic, svobodo medijev in pravno državo, je šlo za zavračanje demokracije. Po šestdesetih letih je spet – ne le na Japonskem – govor o marksizmu, socializmu in revoluciji, ki zaničujejo (meščansko) demokracijo. [D]

¹ Susanne Beyer, Simon Book, Thomas Schulz, »Auf die sanftere Tour« (Na prijaznejšo pot), *Der Spiegel*, 30. 12. 2022.

Ob vietnamskem samosežigu sem se spomnil samosežiga Jana Palacha v začetku leta 1969, po ruski okupaciji Češkoslovaške.

Po šestdesetih letih je spet – ne le na Japonskem – govor o marksizmu, socializmu in revoluciji, ki zaničujejo (meščansko) demokracijo.

V Sloveniji altruističnega samožrtvovanja ne poznamo. Slovenski voditelji so svoje nasprotnike (od domobrancev do Pučnika) žrtvovali proti njihovi volji.

Vseh teh dogodkov se ne bi spominjal, ko ne bi danes šlo za vračanje in ponavljanje anarhistične, marksistične, zaradi mene tudi vzhodnjaške miselnosti.